

14. rész

GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS LEVÉLTÁRA

(rövidítve: **GYVL**)

Cím: 9024 Győr, Rákóczi Ferenc út 1.

Telefon: (+36) 96/312-288

Fax: (+36) 96/518-742

E-mail: leveltar@enternet.hu

Honlap: www.vleveltar.gyor.hu

Kutatóterem

Nyitvatartási rend: kedd: 12.00–15.30; szerda: 8.00–15.30; csütörtök: 12.00–18.00; péntek:
8.00–12.00

Győr Megyei Jogú Város Levéltára Műszaki Levéltári Részlege

Cím: 9024 Győr, Baross Gábor út 61–63.

Telefon: (+36) 96/423-654

Ügyfélszolgálat

Nyitvatartási rend: kedd, csütörtök: 8.00–12.00, 13.00–15.00

GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS LEVÉLTÁRA RÖVID TÖRTÉNETE ÉS A LEVÉLTÁRI ANYAG ÁLTALÁNOS LEÍRÁSA

A levéltár a város és a hozzá tartozó intézmények iratait őrzi 1600–2005-ig. Gyűjtőterülete és illetékessége megegyezik a fenntartó önkormányzatéval. Győr esetében az 1271-ben, V. István által kiadott kiváltságlevél teremtette meg a közjogi város létrejöttéhez vezető feltételeket. A várba telepítettek a fehérvári polgárok által élvezett jogokban részesültek (szabad bíróválasztás, vásártartás). Az okmányok sajnos a török uralom alatt megsemmisültek, így a korábbi szabadalmi jogokat tanúvallomásokkal kellett igazolni. A szabad királyi városi rangra emelés után a már korábban kialakult városi kancellária munkája a városigazgatási ügykörök bővülése révén tetemesen megnövekedett.

Minden valószínűség szerint ekkor kerültek a levéltárba tartozó iratok az 1562-ben épült, ekkor még földszintes városházára. Gyakorlatilag a helyi és a központi akarat levéltárügyben 1846-ban találkozott, amikor is Győrben kinevezték az első levéltárost. A városi levéltár azonban csak 1861-től számítható, mai értelemben is helytálló, működése. Az őrzött anyag szélesebb körű volt a különböző hivatalok által létrehozottnál. Egyre bővülő kézikönyvtár, valamint pecsétgyűjtemény is szerepelt a leltárban. Az új városháza 1897-ben történt felépítése a vele szoros egységben működő levéltár költözését is jelentette, s ekkor egy kézikönyvtár alapjait is sikerült lerakni. A 2520 műből álló könyvgyűjteményhez térképtár is tartozott. A háborús események során a levéltárat károsodás nem érte, de a légoltalmi biztonságba helyezés éveiben a pincék nyirkos levegője megtámadta a régebbi iratokat, jegyzőkönyveket. A város levéltárát 1950-ben, nem sokkal a tanácsrendszer bevezetése után központilag egybeolvasztották az egykori Győr-Sopron megyei Levéltárral. A 112/1968 MM sz. rendelettel az állami területi levéltárakat 1968. január 1-től a megyei tanácsok VB irányítása alá helyezték. Az iratkezelést, és a levéltártípusokat és illetékességüket pedig az új levéltári törvény a 27/1969. sz. tvr. a levéltárak védelméről és a levéltárakról, és a végrehajtására kiadott 30/1969. sz. tvr. szabályozta. A Győr-Sopron megyei 1. sz. Levéltár 1969-ig vette át Győr Város Tanácsának iratait. Az államosítás után 1952-ben a városi iratokat két évtizedre a városháza alagsorában helyezték el; a jegyzőkönyvek restaurálása 1960-ban fejeződött be.

1993-ban Győr Város Önkormányzatának Közgyűlése egyhangúlag megszavazta a városi levéltár szervezeti önállóságának helyreállítását, és a régi városházát jelölte ki az új intézmény székhelyéül.

Győr Város Levéltára 1994. március 1-jétől tevékenykedik az épületben.

A levéltár jelenleg 2300 ifm. iratot őrzi a raktáraiban.

A levéltár Baross úti épületében az 1945 utáni iratanyagot őrzi, az ügyfélszolgálattal kapcsolatos feladatokat is itt látja el.

A levéltár anyagáról megjelent legfontosabb segédletek, kiadványok:

Fondjegyzék: Városi Levéltári Füzetek; 1999/2. Szerk.: Bana József; Győr Megyei Jogú Város Levéltára; 1999. (az interneten is elérhető)

A levéltár kiadványai (a kutatási témához kapcsolódhatnak):

Bana József: A lövöldöző „Levél hordozó”; jegyzetek Győr történetének lapjaihoz. Győr, 2001.

Bana József: Győr polgármesterei. Győr, 1997.

Családok, családfák, generációk: a Győri Mediawave Fesztivál keretében 2007. május 2-3-án megrendezett tudományos konferencia előadásai. Szerk.: Bana József – Katona Csaba

Források és ritkaságok a győri színházas történetéből a 17. század elejétől 1849-ig. Szerk.: Bana József – Márfi Attila. Győr, 2007.

Gecsényi Lajos: Gazdaság, társadalom, igazgatás: tanulmányok a kora újkor történetéből. Győr, 2008.

Gecsényi Lajos: Vázlat Győr XVI–XVII. századi történetéről. 1997.

Győri Tanulmányok; felelős szerk.: Bana József; Győr Megyei Jogú Város Levéltára; 1973- (repertórium a levéltár honlapján is elérhető)

Győr története a kezdetektől napjainkig. Győri milicentenáriumi előadások. Szerk.: Bana József, – Morvai Gyula. Győr, 1997.

Sáry István: Győr a szabad királyi város. Győr, 1997.

Timaffy László: Szemelvények Győr néprajzából. Győr, 1997.

Városi Levéltári Füzetek. Győr 1997/1–2., 2008/1–2.

Győri Levéltári Füzetek 2000

IV. MEGYEI TÖRVÉNYHATÓSÁGOK, SZABAD KIRÁLYI VÁROSOK ÉS TÖRVÉNYHATÓSÁGI JOGÚ VÁROSOK

Lásd: BFL IV. Szabad királyi városok.

GYVL IV. A. 1001. Győr Város Tanácsának iratai 1567–1742. 12,4 ifm.

a) Győr Város Tanácsának jegyzőkönyvei (Protocolla Ordinaria Civitas Jaurinensis) 1600–1742. 3 ifm.

j) Végrendeletek (Testamenta) 1601–1742. 2 ifm.

q) Győr város telekkönyvei (Grundbücher) 1567–1703. 1 ifm.

v) Rab- és tanúvallomások (Reorum examina) 1724–1742. 0,5 ifm.

y) Perek (Processus in protocollis contentae) 1602–1712. 4 ifm.

z) Polgári perek (Processus civiles) 1603–1742. 4 ifm.

Lásd: BFL IV. 1002. Bár Győr már a 14. században megszerezte kiváltságlevelét, ez az oklevél a törökkel vívott 15 éves háború alatt elveszett, így a város a káptalan földesúri joghatósága alá került. Ennek ellenére a 16. század második fele óta már léteztek azok a fontos intézmények, tisztségek, amelyek a szabad királyi várossá válás után is meghatározóak voltak. Ilyen intézmény volt a városi tanács is.

A káptalannal vívott hosszas küzdelem után végül 1743-ban szerezte meg Győr a szabad királyi városi rangot, amelyet az országgyűlés 1751-ben cikkelyezett be.

A város legfőbb tisztségviselőjét a bírót is ők választották hagyományosan Szent György napján. A bíró a várost irányító 12 tagú városi tanácsban is elnökölt.

1760-tól kezdett elkülönülni a tanács közigazgatási és bírói funkciója. Ennek eredményeként a városi magisztrátusból 4 ülnök az újonnan létrejött bírói hivatal tagja lett. Bár a közigazgatási és a bírósági funkciók szétválasztása még sokáig tartott, de a kezdetek ehhez a dátumhoz köthetők.

Az iratanyagban nagyobb hiányok nincsenek, jól kutatható.

a) Kutatni az állagban névmutatók segítségével lehet. A bejegyzéseket időrendben, évenként újra kezdődő sorszámozással látták el. 1835-ig a kötetek végén betűrendes névmutatók találhatóak, amelyek a jegyzőkönyvi lap és a bejegyzés számára utalnak. 1836-tól a névmutatók külön kötetet alkotnak.

j) A végrendeletek másolati könyve is rendelkezésre áll az 1726–1783 közötti időszakra vonatkozóan (a „k” állagban található).

q) Az első kötetek: az 1567, 1617, 1634-dik évi kimutatást tartalmazzák a vár, vagyis a belváros házairól (öleken). Az 1703-dik évi kötet Újvárosról készült, a többi kimutatás az egész város területére és a külterületekre vonatkozik. Az egyes kötetek általában külön-külön városrészek adatait tartalmazzák. Kutatni évkörönként, évszámok alapján lehet.

Irodalom:

Bedy Vince: Adatok Győr város 16–17. századi lakosságának vallás szerint való megoszlásához. In: Emlékkönyv Kuncz Jenő hetvenedik születésnapjára. Szerk.: Bászai Ernő – Gálos Rezső. Győr, 1934. 52–60. p.

Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és törvénykezési jegyzőkönyveinek regesztái I. 1600-1605. Városi Levéltári Füzetek. 2001/4.

Dominkovits Péter: Győr város tanácsülési és törvénykezési jegyzőkönyveinek regesztái II. 1606–1611. Városi Levéltári Füzetek. 2002/5.

Gecsényi Lajos: Győr város telek és házösszeírásai 1564–1602- Városi Levéltári Füzetek. 2003/7.

Győr története a kezdetektől napjainkig. Szerk.: Bana József – Morvai Gyula; Városi Levéltári Füzetek 1997/1.

Horváth József: Győri polgárok a végrendeletek tükrében. In: Győr története a kezdetektől napjainkig. Szerk.: Bana József – Morvai Gyula. Városi Levéltári Füzetek 1., 1997. 55–76. p.

Horváth József: Győri végrendeletek a 17. századból I– III. Győr, 1995–1997.

Morvai Gyula: Győri polgárkönyv I. 1600–1743. Városi Levéltári Füzetek. 2007/10.

Perger Gyula: Újváros 1703-as telekkönyve. Győri Tanulmányok Füzetek. 2002/8.

További tanulmányok találhatóak a Győri Tanulmányokban (a repertórium a levéltár honlapján elérhető).

GYVL IV. A. 1004. Győr város adószedőjének iratai 1629–1745. 2,2 ifm.

a) Adólajstromok 1629–1745. 0,5 ifm.

A fond köteteket tartalmaz az egyes évekről; darabszinten rendezett. A kötetek borításán rendszerint az adószedő nevét is feltüntették. Az adókat az egyes telkek után vetették ki. A kötetekben városrészek (ún. fertályok) szerint találhatóak az adózók nevei, és az általuk fizetett adó.

Kutatni a városrész nevének ismeretében lehet, máskülönben az adott év anyagát teljesen át kell nézni. A városrészen belül az adózók nem betűrendben kerültek felsorolásra. A kötetekhez segédkönyvek nem állnak rendelkezésre.

GYVL IV. A. 1055. Győr Szab. Kir. Város Választó Közösségének iratai (Proth. Ordinaria electae communitatis) 1743–1848. 2,3 ifm.

a) Jegyzőkönyvek 1782–1848. 0,3 ifm.

c) Tisztújítászéki jegyzőkönyvek 1743–1848. 2,3 ifm.

e) Szószólói jegyzőkönyv 1754–1789. 1 ifm.

Lásd: BFL IV. 1001. Az 1743-as kiváltságlevél megszerzése után Keller Károly királyi biztos kezdeményezésére jött létre a – minden szkv.-ban létező – választópolgári testület (electa communitas vagy selecta communitas). A 60 fős testület nem előzmények nélküli. A cím megszerzése előtt is létezett egy hasonló, de 120 fős testület polgári közösség (communitas civilis) néven. A választópolgárság feladata hagyományosan a gazdálkodás, az igazságszolgáltatás és a levéltár ellenőrzése, de ők vizsgálták felül a benyújtott írásbeli panaszokat, és választották meg a város bíróját, s a szenátorokat is. A testület élén a szószóló állt.

a) A jegyzőkönyvi bejegyzések időrendben találhatóak. A legtöbb kötet végén névmutató is van, a többi átlapozással kutatható.

c) Jegyzőkönyvek (Prothocollum Restauratorium): 1743–1836. Iratok (Acta Sedis Restauratoriae): 1790–1896 hiányosak. A jegyzőkönyvek bejegyzései és az iratok sorozata az időrendet követi.

e) A szószóló a város külső tanácsának tagja, akinek feladata a város gazdálkodásának felügyelete. Jelentős szerepet játszott a döntések előkészítésében, az ülések irányításában, a határozatok végrehajtásában. A kötetben szerepelnek a házladások, a vásári jövedelmek és az „újpolgárság” megszerzése után beszedett díjak. Kutatni a kötet átlapozásával lehet.

GYVL IV. A. 1056. Győr Szab. Kir. Város Tanácsának iratai 1743–1849. 146,2 ifm.

a) Tanácsi jegyzőkönyvek (Prot. Ordinaria) 1743–1848. 18 ifm.

y) Jogok és kötelezettségek könyve 1743–1848. 0,2 ifm.

ee) Franciák győri tartózkodására vonatkozó iratok (Acta Gallicana) 1809–1846 (1861). 2,5 ifm.

ff) Új polgárok könyve (Album neocivium) 1743–1848 (1879). 0,3 ifm.

ii) Telekkönyvek 1817–1830. 0,7 ifm.

ll) Hagyatéki iratok 1743–1854. 0,2 ifm.

nn) Birtokátírási díjak jegyzékei 1780–1850. 0,3 ifm.

oo) Felvallási jegyzőkönyvek (Prot. fassionalia) 1742–1848 (1850). 0,3 ifm.

Lásd: BFL IV. 1002. A fond Győr város tanácsának iratait tartalmazza az 1743-as szabad királyi városi cím megszerzése után. A város legfőbb szabályalkotó testülete a városi tanács volt, amelynek státútumai helyi szinten kötelező érvényűek voltak.

A tanács tagjait évenként április 24-én választotta meg a választópolgárság.

a) A jegyzőkönyvekben a tanácsülések az időrendet követik, ezen belül található a bejegyzések az adott napirendi pontra vonatkozóan. A kötetek egy részének végén mutató található, más részükhöz külön mutatókönyv áll rendelkezésre.

y) A városi polgárokra vonatkozó kötelezettségeket és jogait tartalmazza. Segédkönyv nem áll rendelkezésre, kutatni a kötet átnézésével lehet.

ee) A Napóleon által 1809-ben, a demarkációs vonalon belül esett területre kivetett hadisarc felosztásáról és elszámolásáról vezetett jegyzőkönyvek találhatóak ebben az állagban. A kifosztott városok és a vidékiek panaszlevelei a francia katonák zsarolása miatt és egyéb, a franciák itt tartózkodására vonatkozó iratok is fellelhetőek. Az utolsó nemesi felkelés kutatásához szintén értékes információk nyerhetők az iratanyagból. A sorozat dobozai vegyes tartalmúak, mégis általában az 1., 2. számú dobozban a francia tábornokok által a város igazgatási szerveihez írt levelek, a 4. és a 7–12. dobozokban a hadisarc iratai, az 5–6. dobozokban pedig a polgárok panaszlevelei találhatóak. Ezeket követik az ún. elszámolási kötetek. Bár készült egy korabeli összesítés az iratokról, de csak korlátozottan használható. Kutatni csak a dobozok, kötetek átnézésével lehet.

ff) Az állag tartalmazza a győri polgárok névsorát tartalmazó kimutatásokat és az új polgárok bejegyzései. A név mellett jelezve van a kifizetett illeték értéke is. Az első kötethez külön névmutató található, a másodikhoz a mutató hozzá van kötve.

ii) A kötetek városrészenként tartalmazzák az adatokat. Kutatni a városrész nevének és a megfelelő évszámnak az ismeretében lehet.

ll) Családok okiratai, osztálylevelei, hagyatéki leltárai, csődelszámolásai, stb. (1600–1854). Az iratok időrendben sorszámozva találhatóak, 1–9550-ig terjednek. A névmutatók a személyek nevét, az irat keletkezési évét, régi elhelyezését valamint az irat számát mutatják. Kutatni a névmutató segítségével lehet (I. 1600–1843., II. 1844–1854).

nn) A felvallási jegyzőkönyvek alapján készült nyilvántartások az átírási díjak elszámolását rögzítették. A jegyzőkönyvek 1780–1850-ig terjednek. A kötetekben az egyes ügyek sorszámozva szerepelnek. 1792-től a kötetek végén névmutató van, amely 1824-ig a kötetek oldalszámára, ettől az időponttól pedig a lapszámra és az ügyszámra utal. Kutatni ezek segítségével lehet.

oo) A birtokváltásokról vezetett jegyzőkönyvek, amelyek kizárólag a győri házakról, telkekről és földekről vezetett nyilvántartások. A köteteken belül az ügyek sorszámozva találhatóak. A névmutató 1829–1844-ig a személyek neveire, a kötet lapszámára, s az ügyszámra utal. 1839-től a jegyzőkönyveket nyomtatott íveken vezették.

Irodalom:

Bay Ferenc: Amikor Napóleon Győrött járt. In: Könyvtár, kultúra, várostörténet. Válogatott írások: Bay Ferenc. Szerk.: Horváth József. Győr, 2005. 112–117. p.

Bay Ferenc: Napóleon Magyarországon. Budapest, 1941.

Deák Ferenc 1817–21. Győri Tanulmányok Füzetek. 2003/11.

Ferdi Irmfried Wöber: 1809 Schlacht bei Raab. Maria Anzbach, 2001.

Kossuth Lajos és Győr. Győri Tanulmányok Füzetek. 2002/10.

További tanulmányok a Győri Tanulmányokban, amelynek a repertórium elérhető a levéltár honlapján.

GYVL IV. A. 1063. Győr Város Kamarási Hivatalának iratai 1832–1849 (1888). 10 ifm.

a) Költségelőirányzatok 1832–1848. 0,1 ifm.

- b) Házipénztári számadások 1742–1849. 5,0 ifm.*
- c) Ölfá számadások 1744–1789. 0,2 ifm.*
- d) Borszámadások 1743–1822. 0,1 ifm.*
- e) Serfőző számadások 1757–1771. 0,2 ifm.*
- f) Pálinkaszámadások 1746–1777. 0,2 ifm.*
- g) A városi téglaegető számadásai 1768–1805. 0,1 ifm.*
- h) Útvám számadások 1748–1787. 0,7 ifm.*
- i) Kövezetvám számadások 1743–1822. 1 ifm.*
- j) Vásári bevételek számadásai 1742–1816. 0,2 ifm.*
- k) Utcavilágítási számadások 1816–1847. 0,1 ifm.*
- l) Az 1831. évi kolerajárvány költségeinek számadásai 1831–1835. 0,2 ifm.*
- m) Temetőszámadások 1748–1839. 0,3 ifm.*
- n) A Camillus rk. templom számadásai 1790–1847. 0,2 ifm.*
- o) A szabadhegyi rk. templom számadásai 1791–1847. 0,2 ifm.*
- p) Az újjvárosi rk. templom számadásai 1749–1847. 0,2 ifm.*
- q) A Kálvária alap számadási 1847. 0,1 ifm.*
- r) Az alapítványi pénztár számadási 1838–1839. 0,2 ifm.*
- s) A Hufnágel és György alap számadásai 1838–1847. 0,1 ifm.*
- t) A Lettmayer alap számadásai 1816–1847. 0,2 ifm.*
- u) Főhadnagyi számadások 1743–1776. 0,2 ifm.*
- v) Termény- és anyagszámadások 1778–1847 (1888). 0,2 ifm.*

Lásd: BFL IV. 1006. A fond és állagai a város egyik fő bevételi forrásának tekintett városi adókról és különféle alapítványokról tartalmaz számadásokat. A város gazdasági hivatala által vezetett anyagszámadások (termények, építőanyagok, stb.) nagyalakú űrlapokon, tékában kiterítve kaptak helyet. A bejegyzések időrendben találhatóak, az űrlapokat évenként rendezték. Kutatni az űrlapok évenkénti átnézésével lehet. Az 1831. évi kolerajárvány költségeivel kapcsolatban Győr adózóira kivetett költségek számadáskönyvei: 1833–1835 közötti évekből vannak. Egy-egy kötetben egy év anyaga található. A kötetek időrendben következnek, a kutatáshoz nincs külön segédlet. A fond tartalmazza a Győr város szegény, árva és alapítványi bizottmányának működésére vonatkozó iratokat is, a bizottmány üléseiről felvett jegyzőkönyveket, továbbá a szegény- és árvaügyekre vonatkozó számadásokat, naplókat és főkönyveket. Kutatási segédlet nincs hozzá.

GYVL IV. A. 1064. Győr Város Adópénztárának iratai 1743–1848. 9,8 ifm.

- b) Adólajstromok 1743–1848. 3,5 ifm.*
- c) Adóelszámolások 1743–1848. 3 ifm.*

A fond és állagai a város adóbevételeiről adnak tájékoztatást az adózók nevei alapján. A házak úgynevezett öleire kivetett adólajstromokat és a befolyt összegekről vezetett elszámolásokat, továbbá a város által a megyének és a katonai kincstárnak átszolgáltatott adóösszegek elszámolásait (1712–1849) találhatjuk az anyagban. A nagyalakú iratok tékában, a számadásfüzetek pedig dobozokban, időrendben lettek elhelyezve. Kutatásukhoz nincs külön segédlet.

GYVL IV. A. 1069. Győr Város Törvényszékének iratai 1743–1850. 64,3 ifm.

- o) Győr város törvényszékén felvett rab- és tanúvallomások bünyfenyítő perekben (Reorum Examina) 1743–1846. 4 ifm.*
- p) Polgári perek 1743–1850. 25 ifm.*

Lásd: BFL IV. 1014. A város törvényszékének anyagában nem csak a konkrét ügyekre vonatkozóan találhatóak iratok, de a felsőbb bírósági szervektől érkezett utasítások (Hétszemélyes

Tábla, Tárnoki Bíróság, Dunántúli Kerületi Tábla leiratai, stb.), királyi parancsok törvénykezési ügyekben, és peres ügyekben beadott felségfolyamodványok is megtalálhatóak.

o) Az iratokat időrendbe szedték és sorszámozták. Ugyanebben a rendszerben csatolták a gyűjteményhez a későbbi keletkezésű iratokat is. Az iratok 1–3383-ig terjedő sorszámmal lettek ellátva. A névmutató az érdekelt személyek neveit tartalmazza és az irat keletkezési évére, számára (eredeti elhelyezésére) utal.

p) Győr város törvénytörvényének üléseiről vezetett jegyzőkönyvek és a hozzájuk tartozó iratok és segédkönyvek tartoznak ide. Az anyag főképpen polgári pereket tartalmaz, bár kezdetben a bűnügyekről nem vezettek külön jegyzőkönyveket. A jegyzőkönyvek 1760-tól 1850-ig terjednek. Iktató: 1836-ból és 1857-ből. Névmutató a jegyzőkönyvekhez: 1795–1812 és 1833–1842. 1843 és 1850 között teljesen egybe vannak kötve a jegyzőkönyvekkel. Iratok (polgári iratok): 1600–1849, névmutató az iratokhoz (Processus civiles): 1600–1849. A győri, abdai és magyaróvári vámok ügyében vitt perek irományai: 1823 és 1825 között egy dobozban. A győri püspökségtől 1846-ban megváltott vámok iratai (hozzákötvve: acta ad excessus teloniales pertinentia) 1782–1825-ig egy dobozban találhatóak. A jegyzőkönyvekben az egyes ügyek évenként újratekődő sorszámmal vannak jelölve. A névmutatók a jegyzőkönyv lapszámára és a bejegyzések számára utalnak. 1794-ig és 1813-tól 1832-ig nincsenek mutatók. Az iratokat időrendbe szedték és folytatólagos sorszámozással látták el; jelenleg 1–4964-ig terjedő sorszámmal vannak ellátva. A névmutató csak az irat számára utal. A jegyzőkönyv és az ügyirat közötti összefüggésre nincs utalás. A Processus in Prothocollis reperibilis sorozat iratai 1–43-ig vannak sorszámozva, ezért a dobozt a kutatónak teljesen át kell néznie. Kutatni a jegyzőkönyvekben általában a kötetek átnézésével lehet, kivéve azokat a fentebb említett éveket, ahol névmutatók is fellelhetőek.

GYVL IV. B. 1102. Győr Szab. Kir. Város Tanácsának iratai 1848–1849. 12,3 ifm.

g) Új polgárok könyve 1848–1849. 0,2 ifm.

A fond Győr 1848–1849-es Városi Tanácsának iratait tartalmazza.

Az állag szorosan kapcsolódik →IV. A. 1056. ff. törzsszámú állaghoz. Csak formailag különül el tőle. A két kötet a győri polgárok névsorát tartalmazza, valamint az új polgárok nevét, az általuk kifizetett illetékekkel együtt (1743–1849). Az 1848–1849-re vonatkozó bejegyzések a második kötetben találhatóak, amelyhez névmutató is tartozik.

Irodalom:

Balázs Péter: Egy győri német polgár 1848–49-ben. In: Arrabona 1964. 149–185. p.

Balázs Péter: Győr a feudalizmus bomlása és a polgári forradalom idején. Budapest, 1980.

Bay Ferenc: Győri március 1848-ban. In: Könyvtár, kultúra, várostörténet. Válogatott írások: Bay Ferenc. Szerk.: Horváth József. Győr, 2005.

Bona Gábor: Az 1848-49-es honvédsereg győri származású tisztjei. Győr, 2000.

Dominkovits Péter: Életrajz Győr 1849-es védőjéről, Poeltenberg Ernő honvéd tábornokról. Győr, 2000.

Hermann Róbert: Győr város és megye hadtörténete 1848-49-ben. Győr, 1998.

Kiss Imre: Lukács Sándor, a szabadságharc kormánybiztosa. Győr, 2004.

Kossuth Lajos visszaemlékezése az 1849. június 28-i győri csatára. Szerk.: Hermann Róbert. Győr, 1996.

Sáry István: 1848 tavasza Győrött. In: Arrabona 1998. 11–13. p.

A Győri Tanulmányok és az Arrabona időszaki kiadványokban további tanulmányok találhatóak. Repertórium a Győri Tanulmányok 1–10. sz. kötetéhez (1873–1989); szerk.: Jászberényi Ferencné, Győri Tanulmányok Repertórium 11–25. sz. kötetekhez, szerk.: Jászberényi Ferencné.

GYVL IV. B. 1105. Győr Város Adópenztárának iratai 1848–1849. 0,8 ifm.

a) Adóösszeírások 1848–1849. 0,5 ifm.

b) Adófőkönyvek 1849. 0,3 ifm.

A kötetek városrészenként készültek. Ezeken belül ún. fertályonként vannak feltüntetve az adózók nevei (nem betűrendben). A kutatáshoz nem áll rendelkezésre külön segédlet.

a) A házak négyszögölenként vannak osztályozva (1–12), ezen belül néhány helyen további osztályozás is található. A kertek szintén négyszögölenként vannak osztályozva (1–2), de a szántóföldek, szőlők már holdakban. A polgári haszonvételek adminisztrálására szintén külön rovat szolgál szintúgy, mint az állatoknak (tehenek, ökrök, lovak).

b) A kötetben az adózók neve mellett található a kirótt, a befizetett összegekre és a tartozásokra vonatkozó rovatok.

GYVL IV. B. 1110. Győr Város Törvényszékének iratai 1848–1849. 1,4 ifm.

a) Törvényszéki jegyzőkönyvek 1848–1849. 0,1 ifm.

b) Polgári perek 1848–1849. 1 ifm.

c) Büntetőperek 1848–1849. 0,1 ifm.

d) Telekkönyv 1848–1849. 0,2 ifm.

A város bíraskodási rendszere nem változott a korábbi korszakhoz képest.

a) A jegyzőkönyvekben folytatólagosan található a bejegyzések az egyes ülésekről. Mindkét kötet végén névmutató található, amelyekben a bejegyzés az ügy számára és a lapra utal.

b) A dobozokban lévő iratok iratszinten rendezettek. 1848-ban 1–792-ig, 1849-ben pedig 1–662-ig terjedő sorszámmal vannak ellátva. Külön mutatókönyv nem készült hozzájuk, viszont az ügyszám azonos a törvényszéki jegyzőkönyvekben található ügyszámmal, így a kötetek végén lévő névmutató jól használható a polgári peres iratok kutatásánál is.

c) Csak kevés irat található ebben az állagban. A gyakorlatban a IV. A. 1069. q) törzsszámú állag 16. dobozában található az iratok. Külön mutató nem készült hozzá, egyenkénti átnézéssel kutatható.

d) A telekkönyvben a bejegyzések városrészenként, ezen belül szakaszok és (ház)szám alapján következnek. A (ház)szám mellett található a terület leírása, és határai. A tulajdonost, a terület értékét, ill. a birtoklás jogcímét szintén feltüntették. A kötethez mutató is rendelkezésre áll, amiben a tulajdonos neve alapján lehet megtalálni az adott birtokot (házat), és a telekkönyvi bejegyzés lapszáma is van utalás.

GYVL IV. B. 1151. Győr Város Községtanácsának iratai 1850–1859. 40,2 ifm.

i) Győri illetőséggel bíró személyek könyvei 1850–1859. 12 ifm.

j) Győr városában polgári, letelepedési, vagy üzleti jogot nyert személyek névsora 1855. 0,1 ifm.

Lásd: BFL IV. 1102. Az állagok főképpen illetőségi kartonokat tartalmaznak. Az egyes dobozokban betűrendben foglalnak helyet a győri lakhelyű, vagy itt letelepedési, üzleti jogot nyert személyek kartonjai. A dobozok szintén betűrendbe soroltak. Kutatni a név ismerete alapján lehet. A kartonok a névre, születési helyre, időre, foglalkozásra, vallásra, a halál időpontjára utalnak. Szintúgy feltüntetik azt, hogy az illető személy mióta él a városban, s az illetőséget kimondó határozat számát és keltezését is megtalálhatjuk. A feleségre, gyermekeire vonatkozóan is hasonló információkkal szolgálnak a kartonok.

GYVL IV. B. 1157. Győr Város Adópenztárának iratai 1850–1860. 7,2 ifm.

a) Adóösszeírások 1850–1860. 3 ifm.

b) Adófőkönyvek 1850–1860. 4,2 ifm.

A neoabszolutizmus korszakában az adózási formák is megváltoztak. Új adófajták jelentek meg, amelyek már előre mutatnak a modern adórendszer irányába (pl. jövedelmi adó, országos közintézmények fenntartására fizetett pótlék).

a) Az állagban városrészenként található az adóösszeírások. Ezekben folyamatos számozással, de nem betűrendben szerepelnek a birtokokkal, házzal rendelkezők nevei. A kutatáshoz segédkönyv

nem áll rendelkezésre, az adott városrész nevének ismeretében a köteteket át kell nézni. A néven kívül bőséges információkkal szolgálnak a kötetek a birtokossal – háztulajdonossal – együtt élők számáról, és társadalmi, családi helyzetéről. Szintén kategorizálják az összeírtakat a fizetett adó mennyisége alapján (100, 100–200, 200–500 és 500 Ft feletti kategóriákat különböztet meg). A nőket, gyerekeket külön tüntetik fel minden birtokhoz – házhoz – tartozó személy mellett. Az újonnan kiszabott adót szintén megadja a nyilvántartás. Az egyes társadalmi, családi, végzett munka alapján kialakított kategóriák mellett egységesen az adott kategóriához tartozó adót is feltüntették. A kötetek német nyelvűek, kivéve a földadó-összeírást, amelyeket magyarul vezettek.

b) A magyar nyelvű kötetek városrészenként találhatók, ezen belül a házszámok alapján vannak felsorolva az adózók. A név mellett az összes tartozásra utalnak. Ezután következik az eddig befizetett adók adónemenkénti részletezése. Megkülönböztettek személyes kereseti adót, házadót, föld- és telekadót, marhaadót, jövedelmi adót és az országos közintézmények fenntartására kivetett pótlékot. Segédkönyv nem áll rendelkezésre a kutatáshoz, kutatni a városrész ismeretében a kötetek átnézésével lehet.

GYVL IV. B. 1160. A Győri Cs. Kir. I. Szakaszú II. Osztályú Járásbíróság iratai 1850–1854. 4,8 ifm.

a) *Polgári perek 1850–1854. 3,1 ifm.*

b) *Bűnvádi perek 1850–1852. 0,5 ifm.*

c) *Telekkönyvek, betáblázások 1850–1861. 1 ifm.*

d) *Telekkönyvi iratok 1853–1854. 0,2 ifm.*

A neoabszolútizmus korában az ország közigazgatási és bíraskodási rendszere is megváltozott. Az új bíraskodási rendszernek megfelelően Győr is új szervezetű törvényszéket kapott.

a) A polgári peres iratokhoz iktatókönyv is tartozik, a beadványi jegyzőkönyvek mutatója 1850 és 1853 közötti. Az iratokat évenként újratezdődő számozással látták el; az anyag iratszinten rendezett. A névmutató a beadványi jegyzőkönyv sorszámára utal, amely azonos az iktatószámmal. Kutatni az iktatókönyv és a névmutató segítségével lehet.

b) Az iktatókönyv, a bűnügyi jegyzőkönyv és az iratok 1850–1852 között találhatók. Névmutató csak az 1853-as évben található. Az iratok számozása évenként újratezdődő. A névmutató a jegyzőkönyv számára (azonos az iktatószámmal) utal.

c) A kötetek városrészenként készültek, római számmal jelölve. Városrészenként újratezdődő sorszámmal látták el a bejegyzéseket. Segédkönyve nincs, így átnézéssel kutatható.

d) Az iratok 1-től 309-ig terjedő sorszámmal lettek ellátva 1853-ban. 1854-ből irat nem található csak iktató- és mutatókönyv. A meglévő iratok átnézéssel kutathatók.

GYVL IV. B. 1161. Győri Cs. Kir. Városilag Kiküldött Bíróság iratai 1854–1861. 25 ifm.

a) *Polgári peres iratok 1854–1861. 18 ifm.*

1854-ban új bíróság jött létre Győrött, s az intézmény nagyobb önállóságot élvezett, mint a korábbi törvényszék.

a) Az irategyüttes olyan polgári peres iratokat tartalmaz, amelyeket az 1861-ben feloszlott bíróság megszűnésekor a városi törvényszéknek adtak át az 1856–1860 közötti időszakra vonatkozóan. Az iratanyag darabszinten rendezett. A teljes időszakra vonatkozóan mutatókönyv található, amely a név mellett az ügy tárgyát is tartalmazza. A benyújtott irat jegyzőkönyvi számára és az irattári jelle szintén van utalás. Az iratok magyar és német nyelvűek. Irattári jelük szerint lettek elhelyezve, ez alapján lehet kikeresni őket.

GYVL IV. B. 1207. Győr Város Adópénztárának iratai 1861–1872. 7,2 ifm.

a) Adóösszeírások 1861–1872. 3 ifm.

b) Adófétkönyvek 1861–1872. 4,2 ifm.

A korábbi, neoabszolutizmus korabeli, adózási rendszer 1861 után egyszerűbb lett. Bár a korábbi adónemek jelentős része megmaradt, de az adóösszeírásoknál már nincs annyi kategória, besorolási lehetőség az adózókra vonatkozóan, mint korábban. Az ívek áttekinthetőbbek lettek.

a) Az adóösszeírásokat 1868-ig németül vezették, de mellékeltek egy magyar nyelvű ívet is, így a különféle kategóriákat könnyű beazonosítani. A nyilvántartások az adózók neve mellett szereplő különféle kivetett adónemeket részletezik, majd ezeket összesítik. Az adózó neve mellett a házsámot és a bejegyzés sorszámát is feltüntetik, de nem betűrendben szerepelnek a nevek. Az egyes városrészekhez tartozó ívek külön találhatók. 1868-tól magyarul vezették az adóösszeírásokat. Ekkor már külön feltüntették az adóköteles tárgy nevét is (mesterség, üzlet, stb.). A bevallott- és a megállapított adónak külön oszlopot jelöltek, ezek után pedig a megállapított adót szerepeltettek. A személyi- és a jövedelemadót külön oszlopban jelzik. Összesen 3 adókatörégiát állapítottak meg minden oszlophoz. Végül oldalanként összesítették a befizetett adót.

b) A magyar nyelvű kötetekbe betűrendben sorolták fel az egyes adózókat városrészenként. Egy oldalon csak egy adózót tüntettek fel foglalkozásával együtt. Egy évben 3 alkalommal kellett a községi adót leróni, ennek megfelelően 3 sor van minden adózó oldalán. Az adott alkalomra kivetett adó mellett a teljesítés időpontja, a hátralékok összege és az elengedett összegek szintén megtalálhatók ezekben a sorokban.

GYVL IV. B. 1209. Győr Szab. Kir. Város Visszaállított Törvénytörékének iratai 1861–1871. 28,8 ifm.

b) Polgári peres és peren kívüli iratok 1862–1869. 15 ifm.

Lásd: BFL IV. 1122. A fondban az 1861-ben feloszlott megyei törvénytöréktől a városi törvénytöréknek átadott, városi illetőségű polgárokkal kapcsolatos ügyek kerültek. A kiegyezést megelőző korszak és az azt követő időszak, az új közigazgatási, bíraskodási rendszer kialakulása kezdetének iratanyaga tartozik ide. A polgári ügyiratok – 1865-ig – találhatók ebben az állagban. Az iratok alapszinten rendezettek, évenként újakezdődő számozással vannak ellátva. Segédkönyvként a törvénytöréki jegyzőkönyvi sorozat használható. Az évenként vezetett kötetek az iktatószám mellett az ügy tárgyát tartalmazzák. A beérkezés, ügyfelvétel és az irattárba helyezés dátumát szintén vezették. Az irattári jel alapján lehet az egyes ügyekre rákeresni. A kötetekben az iktatószámok sorrendjében jegyezték be az egyes ügyeket. Az irattári jelben a I. szám utal az ebbe az állagba tartozó iratokra.

GYVL IV. B. 1401. Győr Thj. Város Törvényhatósági Bizottságának iratai 1872–1944. 4,3 ifm.

a) Közgyűlési jegyzőkönyvek 1872–1944. 3,4 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 1401. A Győr megyei németek száma az 1910-es népszámlálás alapján: 2023 fő; az 1941-es népszámlálás alapján a Győrben (a városban) élő német nyelvűek száma: 704 fő, ebből 289 fő vallotta magát németnek. Bár ez a szám alatta marad a kutatási tájékoztatóban meghatározott feltételeknek, de Győr, az ország nyugati részében fekvő városként, egy olyan területen helyezkedik ahol, meghatározó a németek aránya, így a városi németek befolyása is jelentős volt.

Az 1870. évi XLII. tc. alapján a törvényhatósági bizottság Győrben is megalakult. A testület létszáma 45–55 között volt. Fő feladata a költségvetés megszavazása, tisztségviselők megválasztása, majd beszámolóiknak értékelése volt. A bizottság feladatkörét és létszámát tekintve a választó közösség folytatásának tekinthető. A közgyűlés elnöke a mindenkori főispán volt. A közgyűlési jegyzőkönyvekben az ülések időrendben találhatók. Minden ülés előtt rendszeren

feltüntetik a jelen lévő tagok névsorát. Névmutató is található az 1888 és 1944 közötti időszakra vonatkozóan. Irattári sorkönyv 1888–1920 közötti évekből van. Kezdetben az ügyeket nem sorszámolták, de az időrendet ekkor is betartották. A „közgyűlési jegyzőkönyvek sorozója” című könyv a megfelelő iratok számára utal, amelyek a városi tanács iratai között találhatóak. A kisgyűlések jegyzőkönyvei szintén megtalálhatóak e fondban.

GYVL IV. B. 1402. Győr Thj. Város Tanácsának iratai 1872–1929. 140 ifm.

d) Győri illetőségűek nyilvántartási könyve és törzslapjai 1872–1945. 12,1 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 1407. Győr is a törvényhatósági jogú városok sorába lépett. Korábbi szkv.-ként közigazgatásilag továbbra is a megyével azonos szinten volt. A város élén a főispán állt. A legfőbb testület a törvényhatósági bizottság volt (ismertetését lásd a IV. B. 1401. törzsszámú fondnál). A városi tanács élén a polgármester állt. A városi tanács megszűnésével a kialakuló polgármesteri hivatal vette át feladatkörét. A Győr város alkalmazottait is érintette az a törvény, amely átmenetileg szabályozta a szolgálati viszonyt a II. világháború idején (1942. évi XXII. tc. a vármegyei, városi és községi tisztviselők alkalmazásának, valamint egyes szolgálati viszonyainak átmeneti szabályozásáról).

A vonatkozó állag csak formailag különül el a korábban már ismertetett IV. B. 1151. i) és j) törzsszámú állagoktól, a gyakorlatban egy irategyüttest képeznek. Az állagra a fent jelzett törzsszámú állagoknál írtak vonatkoznak.

GYVL IV. B. 1412. Győr Thj. Város Adópénztárának iratai 1872–1913. 25,2 ifm.

a) Adókvetési iratok 1872–1913. 18 ifm.

b) Adófkönyvek 1873–1890. 7,2 ifm.

Az összeírások évenkénti sorrendben városrészek szerint tartalmazzák az adatokat. A későbbi korszakokban már utcák szerint is felsorolták az adózókat, az utcanévek betűrendben találhatóak ezekben. Az összeírások általában a következő adatokat tartalmazzák: sorszám és az előző évi főkönyv tételszáma, név foglalkozással, a külön megállapított állami és községi adó, a fennálló esetleges tartozások. Már feltüntetik a kereskedelmi és iparkamarai illetéket is. Kutatni az egyes kötetek átnézésével lehet, ill. az előző évi adófőkönyv tételszámának megadása segíthet a visszakeresésben.

GYVL IV. B. 1414. Győr Thj. Város Számvevőségének iratai 1872–1945. 40,5 ifm.

a) Költségvetési iratok 1881–1902. 3 ifm.

b) Számadási iratok 1872–1944. 2 ifm.

c) Alapítványi főkönyvek 1884–1944. 3 ifm.

d) Szegényház és árvaház számadásai 1872–1883. 1 ifm.

e) A Camillius rk. templom számadásai 1872–1903. 1 ifm.

f) A Duna-kotrásai alap számadási 1887–1904. 2 ifm.

g) Az újjvárosi rk. templom számadásai 1872–1883. 2 ifm.

h) A Kálvária-alap számadásai 1872–1903. 2 ifm.

i) A Bisinger-alapítvány számadásai 1872–1906. 5 ifm.

j) A Hufnagel-alapítvány számadásai 1881–1906. 3 ifm.

k) A Lettmayer-alap számadásai 1872–1894. 2 ifm.

l) Egyéb alapok számadásai 1884–1944. 1 ifm.

m) Illetményszámfejtő főkönyvek 1914–1945. 3 ifm.

n) Györgyi-alapítvány főkönyvei 1870–1906. 1 ifm.

o) Horváth Imre-alapítvány főkönyvei 1893–1906. 1 ifm.

p) Ipariskola-alap számadásai 1885–1904. 2 ifm.

- q) Kereskedelmi iskola-alap számadásai 1897–1904. 1 ifm.*
- r) Kórházi számadások 1872–1942. 1 ifm.*
- s) Nyugdíj-alap számadásai 1885–1916. 1 ifm.*
- t) Salvator rk. templom számadásai 1872–1906. 0,5 ifm.*
- u) Szegényalap számadásai 1881–1905. 0,5 ifm.*
- v) Útalap számadásai 1891–1945. 1 ifm.*
- x) Városi közművek számadásai 1900–1923. 1,5 ifm.*

Lásd: BKMÖL IV. 1415. A fondban Győr város különböző hivatali által készített számadások, elszámolások, nyilvántartások szerepelnek. A különféle, többnyire néhány kötetből álló, állagokat teljesen át kell nézni a kutatáshoz.

VIII. INTÉZETEK, INTÉZMÉNYEK

GYVL VIII. 51. Győr Város Fiú Felsőkereskedelmi Iskolájának iratai 1897–1946. 5 ifm.

- a) Tanári értekezletek jegyzőkönyvei 1912–1943. 0,5 ifm.*
- b) Érettségi és magánvizsgák 1902–1943. 0,5 ifm.*
- c) Ügyviteli iratok 1897–1946. 2 ifm.*
- d) Osztálykönyvek 1897–1913. 0,5 ifm.*
- e) Osztálynaplók 1915–1930. 0,5 ifm.*
- f) Anyakönyvek 1912–1945. 0,5 ifm*
- g) Érettségi anyakönyvek 1900–1946. 0,5 ifm.*

Az 1897-ben alapított Fiú Felsőkereskedelmi Iskola és a jelenlegi Baross Gábor Közgazdasági és Két Tanítási Nyelvű Szakközépiskola közötti jogfolytonosság folyamatosan fennállt. Az intézmény elnevezése viszont időről időre változott: 1947–1952 Közgazdasági Középiskola majd Közgazdasági Gimnázium; 1952–1990 Közgazdasági Technikum; 1990-től a jelenlegi néven működik.

Az iratanyag és a kötetek darabszinten rendezettek, az ügyviteli iratokhoz iktatókönyvek is találhatóak. Kutatni ezek segítségével lehet.

Irodalom:

100 éves a Baross Gábor Közgazdasági Szakközépiskola 1897-1997. Szerk.: Takács Zoltán. Győr, 1997.

GYVL VIII. 52. A Győri Állami Leánygimnázium iratai 1908–1942. 5 ifm.

- a) Tantestületi jegyzőkönyvek 1933–1942. 0,8 ifm.*
- b) Válogatott iratok 1933–1942. 1,2 ifm.*
- c) Anyakönyvek 1908–1938. 3 ifm.*

Az 1908-ben létrehozott intézmény neve ma Kazinczy Ferenc Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola. 1916-tól hétosztályos, majd 1917-től nyolcosztályos formában működik, így már az egyetemi felvételihez is megfelelő oktatást biztosított. 1927 és 1932 között leánylíceumként működött, 1932-ben lett ismét gimnázium. 1933 és 1945 között Győri Magyar Királyi Állami Apponyi Albert gróf Leánygimnázium az elnevezése. 1945 után a névváltoztatás kérdése 5 éven át húzódott. 1950 óta Kazinczy Ferenc Gimnázium néven működik az intézmény. Az egészségügyi szakközépiskola később csatlakozik az intézmény elnevezéséhez.

Az iratok darabszinten rendezettek, de külön segédkönyv nem áll rendelkezésre. Az anyakönyvek alapján viszont jól kutatható. A dobozokat át kell nézni a kutatáshoz.

Irodalom:

A Kazinczy Ferenc Gimnázium és Egészségügyi Szakközépiskola Évkönyve 1908-1983. Szerk.: Z. Szabó Zoltán. Győr, 1984.

GYVL VIII. 53. A Győri Állami Révai Miklós Főreáliskola iratai 1861–1942. 9,25 ifm.

- a) Osztálynaplók 1861–1919. 4 ifm.*
- b) Érettségi törzskönyvek 1876–1931. 1 ifm.*
- c) Anyakönyvek 1920–1937. 1,7 ifm.*
- d) Alapítványi főkönyv 1910–1942. 0,3 ifm.*
- e) Iratok 1878–1949. 2,25 ifm.*

A Ratio Educationis kiadása után, 1778-ban létrejött Győri Királyi Nemzeti Főbb Iskola, és az 1787-ben alapított Győri Királyi Nemzeti Főbb Rajzoló Iskola (Révai Miklós által irányított) tekinthető az intézmény jogelődjének. Az 1787-es dátumot tartják számon mint az alapítás évét. 1853-ban alreáliskola lett az intézményből, hogy jobban ki tudja elégíteni a város iparos és kereskedő rétegeinek tanulási igényeit. Az 1872-ben történt államosítás óta működött ismét főreáliskolaként, majd. 1935-től gimnázium.

Az iratok darabszinten rendezettek, de csak 1878-ból, az 1913–1914, 1920–1921 közötti időszakból, 1931-ből, 1938-ból, és az 1940–1949 közötti évekből maradtak meg iratok. Segédkönyvek nem állnak rendelkezésre, így az iratokat kell átnézni a kutatáshoz.

Irodalom:

Bana József; A nevezetes Révai Miklós híres iskolájának két évszázada szövegekben, képekben és fénymásolatokban ismertetve: monografikus, de nem szubjektív ismertetés. Győr, 1984.

Révai Miklós Gimnázium, Győr: 200. Jubileumi évkönyv. Szerk.: Feldmayer István. Győr, 1988.

GYVL VIII. 101. Szabadhegyi R. K. Elemi Általános Iskola iratai 1893–1948. 1,8 ifm.

- a) Anyakönyvek 1893–1948. 1,2 ifm.*
- b) Osztálynaplók 1899–1925. 0,6 ifm.*

Az iskola az államosítás után a József Attila Állami Általános Iskola nevet vette fel. Ez az intézmény 1997-ben szűnt meg.

Iratai a jogelődjének tartott egyházi intézmény fondjával együtt kerültek a levéltárba. A gyakorlatban egy fondot alkotnak, egy korábbi fondszerkesztési alapelvben meghatározottak szerint lett két részre bontva az intézmény. Az iratok, anyakönyvek a levéltár Baross úti részlegében találhatóak. A kötetek darabszinten rendezettek, de nem áll rendelkezésre külön segédkönyv a kutatáshoz.

X. EGYESÜLETEK

Lásd: BFL X.

GYVL X. 201. A Győr Városi Temetkezési Egylet iratai 1846–1849. 0,3 ifm.

Az iratok között található az egylet jegyzőkönyve, amelyben időrendben találhatóak a bejegyzések, e mellett külön felvételi jegyzőkönyvet vezettek az új tagoknak (a bejegyzések szintén időrendben találhatóak). Az 1846–1847-es évből külön kimutatás is megmaradt az egyesület anyagi helyzetéről, pénztári állapotáról. Az alapszabály, alapító okirat nem található meg az iratok között. Az iratok nyelve magyar. A fond kutatásához nem áll rendelkezésre külön segédkönyv. Kutatni az iratok, kötetek átnézésével lehet.

GYVL X. 253. A Győri Polgári Lövészegylet iratai 1827–1919. 0,3 ifm.

Értékes információval bírhat az egylet működéséről a választmányi és a közgyűlési jegyzőkönyv. A választmány rendszerint egy 10-12 fős testület volt, évente 4-5 alkalommal ültek össze, ahol az egylet tevékenységéről hallgattak meg beszámolókat, költségvetési, aktuális ügyekről tárgyaltak.

A közgyűlés évente ült össze, választmányi tagokat, tisztségviselőket – pl. elnök, jegyző, pénztárnok, főlovászmester – választottak, az alapszabályok esetleges módosítása is a közgyűlés feladatai közé tartozott. A közgyűlési jegyzőkönyvből egy kötet maradt fenn, az 1873–1905 közötti időszakból. Iratok az 1827–1844 és az 1875–1880 közötti időszakokból találhatóak a levéltárban. Az iratok nyelve magyar. Külön segédkönyv nem áll rendelkezésre, kutatni az iratok, kötetek átnézésével lehet. A kétcsomónyi irat rendezetlen, a kötetekben a bejegyzések időrendben következnek.

XV. GYŰJTEMÉNYEK

GYVL XV. 3. Céhiratok levéltári gyűjteménye 1624–1848. 0,8 ifm.

a) Seborvosok céhének szabályai 1765. 1 köt.

b) Borbély cég iratai 1765. 1 köt.

c) Ötvös cég jegyzőkönyve 1663–1779. 1 köt.

d) Kötélverő cég szabályai (Cachales Caehe Restiariorum) 1637–1718. 1 köt.

e) Takács cég szabályai 1649, (1625). 1 köt.

f) Kőműves cég szabályai 1658. 1 köt.

g) Kocsis cég szabályai 1754. 1 köt.

h) Szűcs cég szabályai 1766. 1 köt.

i) Kalapos cég naplója 1680–1786. 2 köt.

j) Országos kocsis cég szabályai 1728. 1 köt.

Győrben már 1391-ben említenek mészárosokat, de a cég megalakulásának az időpontja nem ismert. Annyit tudni, hogy 1540-ben már létezett külön mészáros cég, amely a budai és a fehérvári mészárosok céhszabályzatát vette át. Az első cég valószínűleg az 1523-ben létrejött szabóposztónyíró-szűcslegények céhe volt. A 16. században már találkozunk szűcs, varga, szabó, szíjgyártó, mészáros, kovács, kőfaragó és ötvös céhvel. A vargáknak már külön utcájuk van ekkor (platea sutorum). 1529-ben jött létre az ötvös cég; nemcsak Győrhöz, hanem Komáromhoz, Esztergomhoz, Érsekújvárhoz is tartozott, közösen hozta létre a négy település. Győr végvárá válásával kezdett el fellendülni a céhes ipar az ideköltöző katonaság által támasztott nagyobb kereslet miatt. Viszont a hadsereggel együtt érkező német mesterek nem tartoztak betartani a már korábban is itt lévő céhek szabályait, és nem a káptalan földesúri joghatósága alá tartoztak, a regimentsoltész alá voltak rendelve, ez előnyösebb helyzetet teremtett számukra. A korabeli meghatározás szerinti német vagy magyar jelző a cég neve mellett nem feltétlenül a tagok nemzetiségére utalt, hanem a munka vagy a termék jellegére. Az viszont megállapítható, hogy a süveggyártó, asztalos, német varga, bognár, kovács, kötélverő céhekbe német nemzetiségű tagok, a fazekas, kovács és mészáros céhekbe vegyesen magyar, német és délszláv származású tagok tartoztak. A hadsereghez tartozó ún. katonai céhek tagjai között szintén kizárólag németeket találunk.

a) A nagyméretű kötet első felében található a céhszabályzat. A Mária Terézia általi latin nyelvű királyi megerősítésbe foglalták a magyar nyelvű 18 pontból álló szabályzatot.

b) Az előző állaggal azonos kötet második fele tartalmazza a magyar nyelvű céhszabályzatot, amit a városbíró által kiállított megerősítő oklevélbe foglaltak.

c) A magyarul vezetett jegyzőkönyvbe a tagok által kifizetett illetéket, a felvett tagok névsorát, s a mestermunkákról készült feljegyzéseket vezették.

d) Az I. Lipót által latin nyelvű oklevélben megerősített német nyelvű céhszabályzat több kiegészítéssel, átirással készült (1637, 1670, 1708, 1718).

- e) Az I. Lipót által kiadott latin nyelvű oklevél erősíti meg a magyar nyelvű, 25 pontos szabályzatot.
- f) A németül kiadott céhszabályzat 31 pontot tartalmaz.
- g) A Mária Terézia által kiadott latin kiváltságlevélbe foglalva található a német nyelvű céhszabályzat.
- h) A városi tanács latin nyelvű kiváltságlevelébe foglalták a 7 pontos magyar nyelvű céhszabályzatot.
- i) A két német nyelvű kötet közül az elsőben az 1680 és 1752 közötti bejegyzések találhatóak, a másodikban az 1772–1786 közöttiek. A bejegyzések között többnyire a mestermunkára vonatkozó írások találhatóak.
- j) A Helytartótanács által németül megerősített német céhszabályzat 27 pontot tartalmaz.

Irodalom:

Balázs Péter: A céhrendszer problémái Győrött a XIX. sz. első felében. In: Arrabona 1975/17. 279–293. p.

Bedy Vince: Adalékok a győri ipar történetéhez. In: Győri Szemle 1941. 108–119. p.

Bedy Vince: Győri fuvarosok. Győr, 1931.

Gecsényi Lajos: A győri céhek a XVI. sz. második és a XVII. sz. első felében. In: Arrabona 1979/21. 145–165. p.

Gecsényi Lajos: A nyugat-magyarországi céhek jogi- és szakmai kapcsolatának történetéhez a XVI–XVII. században. In: Győri Tanulmányok 1989/10. 7–15. p.

GYVL XV. 5. Népösszeírások levéltári gyűjteménye 1784–1869. 4 ífm.

a) Győr város lakóinak évenkénti összeírása 1819–1830. 1 ífm.

b) A II. József kori népszámlálás Győrre vonatkozó iratai 1784–1785. 1 ífm.

c) Szám szerinti kimutatások 1804–1846. 1 ífm.

d) Az 1869. évi népszámlálás iratai 1869. 1 ífm.

A fond nemcsak a népszámlálások iratait tartalmazza, hanem az adókimutatás céljából történő összeírásokat is.

a) Az összeíróíveket városrészenként csoportosították. A latin nyelvű íveken személyenként (háztulajdonosonként) egy sorban találhatóak a bejegyzések. A tulajdonos foglalkozása mellett a vele élőket sorolják be életkor, társadalmi helyzet, vallás, családi állapot, ill. a szerinti kategóriákba, hogy idegen-e az illető a városban. A személyek a házszámok szerint vannak felsorolva, kutatni ennek figyelembevételével lehet.

b) A magyar nyelvű összeíró íveknél egy háztulajdonoshoz egy ív tartozik. Városrészenként, ezen belül utcánként, házszámoként vannak rendezve az iratok. A tulajdonos neve mellett külön feltüntetik a nála élő férfiakat rend és társadalmi állapot szerint. Nők esetében ilyen kategóriákat nem állapítottak meg. Férfiak esetében szintén feltüntetik a családi állapotot, ill., hogy az adott településen él-e, vagy csak átmenetileg tartózkodik ott.

c) Az adókimutatás céljából készült íveket 1840-ig latinul, majd magyarul nyomtatták, de ezt leszámítva, nincs formai eltérés, így könnyen beazonosíthatók az egyes kategóriák. Az ívek városrészenként rendezettek, de a háztulajdonosok nevét nem tüntették fel külön. A házszám és a család „sorszama” mellett az ott élőket sorolja be az adott kategóriákba. A férfiak számára részletes besorolási lehetőségeket állapít meg társadalmi helyzet, életkor, vallás és a szerint, hogy honos-e az adott községben.

d) A kiegyezés utáni első népszámlálás alkalmával, már külön gyűjtőívet is használtak a többlapos bejelentési ívhez. Egy bejelentési ív egy házra vonatkozott, ennek megfelelően városrészenként, utcánként, házszámoként lettek rendezve. A gyűjtőíven található a háztulajdonos és az adatfelvételt végzők neve. A bejelentési ív informál a lakcím mellett a ház jellegéről és helyiségeinek számáról is. Az ott élők név, születési hely, születési idő, vallás, családi állapot, foglalkozás, munkaviszony szerint szintén fel vannak sorolva. Megtudhatjuk továbbá, hogy helybeli-e a jelzett személy, valamint azt is, hogy egy hónapban mennyit van távol a háztól. Az

írni-olvasni tudásra is kitérnek a kérdések. A háznál található állatokról szintén készült felmérés a bejelentési ív kategóriái szerint. Külön kitöltési útmutató található az ívekhez.

GYVL XV. 11. Győr város szabályrendeleteinek gyűjteménye 1893–1944. 2, 5 ifm.

A fond a polgármesteri hivatal által rendeletben szabályozott tevékenységekre és intézményekre – közszolgáltatások, közintézmények, köztisztviselők működése, különféle munkák végzésével kapcsolatos előírások, stb. – vonatkozó szabályrendeleteket tartalmazza. A korábbi, városi statútumoknak felelnek meg ezek az iratok. Sorszám szerint lettek elhelyezve a dobozokban, de nincs hozzájuk külön segédlet, így egyenként át kell nézni. A városi rendeletekhez járul még két segédkönyv is, amelyek mutatókönyv-szerűen épülnek fel, de az adott bejegyzés mellett részletesebben ismertetik annak tartalmát is.

GYVL XV. 12. Győr városi egyesületek alapszabályainak gyűjteménye 1865–1950. 3 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 416. Az összesen 341 egyesület iratait tartalmazó fondon belül dossziékban találhatóak az egyes egyesületekhez tartozó iratok. Ez rendszerint az alapszabályokat, azok esetleges módosítását és az alakuló közgyűlésről készült jegyzőkönyveket tartalmazza. 1950-ig folyamatosan ún. katasztert is vezettek róluk, ebben 413 egyesület található, ám ez nem valós számot tükröz, mivel közöttük részvénytársaságok, ipartestületek is vannak. Az egyesületek nagy részénél a város is ott szerepel az alapítók között. 1861 és 1931 között 40 egyesületnél alapítóként, 13-nál pedig pártolóként van jelen a város. A dossziék sorszám szerint vannak elhelyezve a dobozokban, de nem betűrendben. Külön jegyzék található minden dobozban az ott található egyesületekről, és készült külön raktári jegyzék is, amelyben az összes egyesületet feltüntetik a sorszámmal együtt. Kutatni ezek segítségével lehet.

Irodalom:

Bana József: Adalékok Győr és Újváros egyesületeinek történetéhez. In: Újvárosi krónika. Szerk.: Bana József – Gyökér Lászlóné – Morvai Gyula – Perger Gyula – Vékony Béla. Győr, 2001. 29–47. p.

Bószé Sándor: A dualizmus kori egyesületek kutatásának kérdéséhez. In: Győri Tanulmányok 14–15. sz. 1992. 147–158. p.

Dominkovits Péter: Adalékok Győr város és megye egyesületeinek történetéhez a reformkor második szakaszából. In: Győri Tanulmányok 14–15. sz. 1992. 165–178. p.

Horváth József: Vallásos egyesületek a XVII–XVIII. századi Győrben. In: Győri Tanulmányok 14–15. sz. 1992. 159–164. p.

Néma Sándor: Adatok a Győrvidéki Gazdasági Egylet történetéhez 1860–1884. In: Győri Tanulmányok 16. sz. 1993. 69–92. p.

XXI. TÖRVÉNYHATÓSÁGI JOGÚ VÁROSOK

GYVL XXI. 502. Győr Thj. Város Polgármesteri Hivatalának iratai 1945–1950. 36 ifm.

a) Igazgatási iratok 1945–1950. 30 ifm.

Lásd: BKMÖL IV. 1410. 1945 márciusának utolsó napján ért véget Győrben a nyilas uralom. A helyi Nemzeti Bizottság 1945. április 6-án jött létre. A 14/1945. ME sz. rendelet értelmében a bizottságok feladata volt a helyi önkormányzat létrehozása. A döntés alapján Győr első 1945 utáni polgármestere Velsz Aladár volt (FKGP). 1945. április 7-én jött létre 21 osztállyal – közöttük közellátási-, közmunkaügyi-, romeltakarítási- és szociálpolitikai osztályokkal – a polgármesteri hivatal. A város első közgyűlése 1945. június 1-jén ült össze, amikor is Udvaros Istvánt választották meg polgármesternek (SZDP). 1945. július 7-től a város Nemzeti Bizottsága a megyei bizottság feladatait is ellátta. Az 1950 őszen tartott – az 1950. évi I. tc. értelmében – tartott első tanácsválasztások után szűnt meg a polgármesteri hivatal.

Az iratanyag darabszinten rendezett. Iktató- és mutatókönyv is rendelkezésre áll az iratok kutatásához.

Irodalom:

Győr. Várostörténeti tanulmányok. Szerk.: Dávid Lajos – Lengyel Alfréd – Z. Szabó László. Győr, 1971.